

Vizita Eminenței sale Papa Francisc în România,

O punte spre împăcare între bisericile noastre creștine

În zilele de 31 mai și 1 și 2 iunie, Papa Francisc a făcut o vizită diplomatică, pastorală și ecumenică în România, ca să propună creștinilor, în primul rând, dar nu numai acestora, pocăință, iertare, unitate. Înainte de a exprima câteva păreri personale despre această vizită, consider că ar fi necesare niște clarificări semantice în legătură cu unele noțiuni.

Cuvântul *papă*, venind din limba franceză și latină, apare definit în dicționar, ca fiind „capul bisericii catolice și al statului Vatican, considerat de credincioși (cei ai Bisericii Catolice) ca vicar al lui Iisus Hristos pe pământ” și ca „urmaș al Sfântului Petru” (*Mic dicționar enciclopedic*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 674). Adjectivul *diplomatic*,-ă, venind din franceză e definit „Care aparține diplomației, privitor la diplomație”. Substantivul *diplomație*, venind tot din franceză, e definit ca fiind „Activitatea desfășurată de un stat prin agenții săi diplomați în vederea realizării politicii sale externe” (*Ibidem*, p. 294).

Sintagma *vizită pastorală* în contextul acestei expunerii s-ar putea tâlmăci ca o vizită „cuprinzând sfaturi și urări adresate de (un) arhiereu (aici papa) credincioșilor”, cum ne sugerează aceeași sursă (V. Cuvântul pastoral,-ă, *Ibidem*, p. 682).

Adjectivul *ecumenic*,-ă, venind, de asemenea, din franceză (termen religios), e definit „Care are un caracter universal, investit cu o autoritate care se extinde asupra întregii biserici creștine”. „Mișcare ecumenică = mișcare religioasă apărută către 1900, care urmărește unificarea tuturor bisericilor creștine, respectându-se autonomia lor” (*Ibidem*, p. 319).

În ultimul timp, mișcarea ecumenică s-a conturat tot mai mult mai cu seamă în Europa. Din cele pe care încercăm să le înfățișăm în acest eseu se va vedea că înțelesul acestor termeni este acoperit de întreaga prestare a activității sfântului Părinte Papa Francisc și, uneori, chiar depășit datorită modestiei acestuia. Pornind, de pildă, de la înțelesul dat de dicționar cuvântului *papă*, el ne-a apărut ca un semen al nostru al tuturor oamenilor obișnuiți, iar ca arhiereu l-a considerat pe Preafericitul Părinte Patriarh ca un frate. A sărutat engolpionul Preafericitului sale Părintelui Daniel și al altor înalți ierarhi ortodocși.

A binecuvântat poporul lui Dumnezeu ocrotit în Grădina Maicii Domnului, popor care l-a întâmpinat și aclamat cu atâta căldură. Mulțimea aceasta de credincioși ortodocși, greco-catolici sau catolici de la București, Șumuleu-Ciuc, Iași sau de la Blaj și din toată țara, prin televiziune, își exprima dorința să ajungă prin Maria la Iisus «Per Maria ad Iesum», aceasta procurându-i Eminenței sale mare bucurie și admirație pentru România și poporul său, angajat alături de Sfântul Părinte Papa în apărarea familiei creștine. Astfel suntem deplin încredințați că Papa a înțeles perfect spiritul locului «spiritus loci».

Din punct de vedere diplomatic, vizita Sfântului Părinte Papa a fost minuțios pregătită în câțiva ani, după ce Eminența sa a acceptat invitația președintelui României Klaus Werner Johannis de a vizita România. Reprezentanții diplomației României și ai Vaticanului au stabilit cu precizie toți pașii ce trebuiau făcuți pentru ca vizita acceptată de Papa Francisc să se desfășoare în cele mai bune condiții.

Diplomații celor două state au luat legătura și cu Patriarhia română pentru ca totul

să se desfășoare perfect și sub aspect pastoral, ținând seama de specificul celor două religii, de faptul că Papa în calitate de cap al Bisericii Catolice vizita o țară în care credincioșii sunt majoritatea ortodocși.

Înzestrat cu alese calități diplomatice, Sfântul Părinte Papa însuși a făcut trimiteri la cei doi frați din Betsaida, Andrei și Petru, primii chemați la apostolie, considerați a fi întemeietorii celor două biserici din România și de la Roma, lăsând să se înțeleagă că dacă cele două biserici au fost întemeiate de doi frați, ele trebuie privite ca fiind biserici surori. Folosind drept cuvânt cheie *slujirea*, Sfântul Părinte vine cu acesta ca îndemn pastoral în primul rând pentru pastorație, pentru ca cei chemați să facă pastorație și după modelul lor enoriașii să vină cu gesturi de bunăvoință. Totul ne-ar putea duce cu gândul la I Corinteni 12,5, unde Sf. Apostol Pavel ne spune că „sunt felurite slujbe, dar este același capitol totuși este expus atât de frumos, încât ar fi meritat să le cităm, dacă nu ne-am teme că lungim prea mult eseu acesta. Un alt îndemn pastoral al Papei a fost spre *iubirea binevoitoare*, care ne duce gândul la capitolul XIII din I Corinteni, unde apostolul neamurilor ne spune că „dragostea este îndelung răbdătoare, este plină de bunățate”, că „nu pizmăiește, nu se laudă, nu se umflă de mândrie, nu se poartă necuviincios..., nu se bucură de neleguire, ci se bucură de adevăr..., nădăduiește totul, suferă totul” (V. Cap. XIII, 1-7). Apoi, apostolul concluzionează: „Acum dar rămân acestea trei: *credința, nădejdea și dragostea*; dar cea mai mare dintre ele este *dragostea*” (v. Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, Societatea biblică, p. 1123, v. și p. 1122), sau *iubirea*, cum spuneam sau cum o numeam mai sus.

Profilul *ecumenic* al vizitei papale în România se referă, desigur, în primul rând, la caracterul universal și la autoritatea extinsă asupra bisericii creștine, dar extensia ar putea viza și aspectul statal al acestei vizite, dar și în general dacă ne-am raporta la apropierea dintre state care a culminat cu realizarea Uniunii Europene și nu doar la apropierea dintre Vatican și România. În cele ce urmează, noi vom reflecta sumar ideea de *mișcare ecumenică* care urmărește unificarea bisericilor creștine, catolică, greco-catolică și ortodoxă. Tema fiind, însă, foarte vastă vom accentua mai mult dorința ambelor părți și a noastră a tuturor spre împăcare care trebuie să ducă până la urmă spre *unirea* pentru care bisericile noastre – ortodoxă și unită – se roagă în Sfânta Liturghie, din cauza *schismei celei mari de la 1054* și a principiului *divide et impera* practicat de Imperiul Habsburgic pentru consolidarea lui. Ideea atragerii românilor la unirea cu biserica Romei le-a venit autorităților austriece habsburgice, secondate de iezuiți, cum spunea Lucian Blaga, pentru a putea catolicismul „să devină religie majoritară în Transilvania, iar Casa de Habsburg își putea astfel consolida aci dominația pe o scară neprevăzută” (L. Blaga, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Ediție îngrijită de George Ivașcu, București, Editura Științifică, 1966, p. 38).

Puterea de stat și iezuiții au acționat, deci, într-o convergență perfectă de interese în 1697 asupra mitropolitului Teofil, apoi asupra mitropolitului Atanasie Anghel, iar în 1700 a fost proclamată unirea unei părți a românilor ortodocși cu biserica romană

promițându-li-se românilor uniți și preoților acestora că se vor bucura „întru totul de scutițiile și privilegiile de care se bucură biserica, fețele bisericesti și lucrurile credincioșilor bisericii romane de rit latin”, „uniții să nu mai fie considerați tolerați, ci ca fii recunoscuți ai patriei”. „Românii mireni uniți să fie promovați sau numiți în orice fel de oficii ... și fiii lor să fie primiți în școlile latine catolice și fundațiile școlare fără deosebire” (v. Acad. David Prodan, *Supplex libellus Valachorum*, Ediție nouă revăzută, București, Editura Științifică, 1967, pp. 119-120).

Dieta și guvernul Transilvaniei au încercat să împiedice dobândirea drepturilor enumerate mai sus și a altor drepturi de către românii uniți cu biserica romană și să convingă pe împărat că românii n-au devenit catolici veritabili, nici adevărați uniți ori prieteni adevărați ai catolicismului, pentru că ei urmăreau doar eliberarea de dări și de iobăgie.

Într-un anumit fel chiar așa era, căci atunci unirea nu a fost un adevărat act de credință religioasă, ale cărei rațiuni să fi ajuns în sferile înalte ale conștiinței. Lucian Blaga afirma că acest lucru nu a fost niciodată ascuns de români.

Având în vedere greutatea sarcinilor care apăseau pe umerii românilor precum roboții, dijmele, cenzul îndatoririlor indirecte, „apoi sarcinile fiscale, militare, bisericesti, comunale etc”, Blaga considera firesc ca tratativele dintre catolici și români să aibă semnificația „unei tranzacții făcute sub auspiciile” cunoscutei zicale: „*do ut des* «dau ca să dai»” (Lucian Blaga, *Op. cit.*, p. 389). Deci, atunci, în perioada 1697-1700, unirea unei părți a românilor cu biserica romană s-a făcut „din interese economice, sociale, politice, adică din motive materiale de îmbunătățire a stării sociale a populației românești și a preoților. Dacă în anii următori revoltele pornite în diferite puncte ale Transilvaniei, conduse de Visarion Sarai sau de Sofronie vor fi fost îndreptățite pentru împiedicarea atragerii în totalitate a națiunii române din Transilvania la uniație, mai cu seamă că generalul Bucov pusese tunurile asupra românilor și a bisericilor acestora, astăzi, la începutul secolului al XXI-lea, situația și împrejurările sunt altele.

Atunci, pentru autoritatea austriacă, unirea unei părți a românilor cu biserica Romei era un deziderat care corespundea principiului politic *divide et impera*, propunerea venind de sus, de la guvern, urmărind și anumite interese politice și materiale, astăzi Biserica unită cu Roma sau greco-catolică este o realitate, dobândind de-a lungul celor trei secole și mai bine o mare putere spiritu-

ală pentru credincioșii săi. Ea există, deci, în România alături de Biserica Ortodoxă Română (BOR). Credincioșii amândurora sunt români și frați. Ei nu pot trăi mereu învrăjbiți!

Astfel, singura soluție este împăcarea, așa cum apare ea în Ectenia de la începutul Sfintei Liturghii din amândouă. Pacea Domnului este invocată de mai multe ori în această sfântă slujbă. Ea a fost întotdeauna necesară cu atât mai mult astăzi când vorbim mereu de *ecumenism*, în numele căruia papa Francisc, venind în România, ne-a dat un mesaj de unitate nu numai între cele două biserici ale noastre, ci și între ele și biserica catolică pe care o reprezintă.

Am făcut acest excurs istoric pentru că *historia est lux veritatis* «istoria este lumina adevărului» și a nu ține seama de acest adevăr ar avea oricând și oriunde consecințe imprevizibile și neplăcute. Nu întâmplător ea este considerată *vita memoriae et magistra vitae* «viața amintirii și îndrumătoarea vieții» Mai ales în calitatea ei de *magistra vitae* o „chemăm” aici. Nu avem voie să uităm istoria, dar trebuie indubitabil să ținem seama de ceea ce ne învață ea, mai ales pentru că ilustre personalități precum Eminența sa Papa Francisc sau Preafericitul sa Daniel, patriarhul BOR, ne vin în ajutor și acceptă „*să mergem împreună*”, deși premisele dogmatice nu ne-ar îngădui. Dar din punct de vedere sociologic cele două biserici au astăzi țeluri comune, pentru că și noi și ei, ortodocși și romano-catolici, suntem fii în Fiul, pe care-L iubim, făcându-ne ucenicia în iubirea aproapelui.

Vizita Papei Francisc în România a adus aminte de vizita efectuată de Papa Ioan Paul al II-lea în 7-9 mai 1999, când existau mari tensiuni între ortodocși și greco-catolici, generate de interese materiale. Deci lecția istoriei a rămas neînvațată pentru ambele religii. Astfel, Papa Ioan Paul al II-lea a rămas doar în București, dar a rostit împreună cu Patriarhul Teoctist primele șapte articole din Crez. S-a recunoscut, însă, atunci și acum marile merite ale aceluia papă de origine poloneză. Vizita lui în Polonia natală din 2 iunie 1979 este considerată momentul zero al eliberării noastre, a tuturor țărilor aflate sub influența Uniunii Sovietice. În Varșovia a fost întâmpinat de un milion de oameni, cărora le-a spus celebrele cuvinte „*nu vă temeți*”. A fost începutul sfârșitului lagărului comunist, care, printr-o minune dumnezeiască, s-a autodesființat aproape pașnic. Doar în România noastră s-a vărsat sânge în decembrie 1989, la zece ani și jumătate după istorica vizită a Sfântului papă Ioan Paul al II-lea în Polonia sa natală. (Va urma) ■ Prof. Teodor RIF